00164892

E11/45

នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ
នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

សំណុំរឿងលេខ:	០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ប.ជ
បញ្ជូនទៅ:	អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
កាលបរិច្ឆេទនៃការបញ្ជូន	ថ្ងៃទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨
ភាគីបញ្ជូន:	នួន ជា អៀង សារី អៀង ធិរិទ្ធ និង ខៀវ សំផន
ភាសាដើម:	ខ្មែរ អង់គ្លេស និង បារាំង
ប្រភេទឯកសារ:	សាធារណៈ

ឯកសារបានថតចម្លងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម
CERTIFIED COPY/COPIE CERTIFIÉE CONFORME
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ នៃការបញ្ជាក់ (Certified Date/Date de certification): 25/02/2008
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: SANN RADA

ឯកសារដើម
ORIGINAL DOCUMENT/DOCUMENT ORIGINAL
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ទទួល (Date of receipt/Date de reception): 22/02/2008
ម៉ោង (Time/Heure): 15h15 PM
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: CHEA Kosal

សារណារួមគ្នាស្តីពីការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់នឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

<u>បញ្ជូនដោយ៖</u>

សហមេធាវីការពារលោក នួន ជា

លោកមេធាវី សុន អរុណ

លោកមេធាវី Michiel PESTMAN

លោកមេធាវី Victor KOPPE

សហមេធាវីការពារលោក អៀង សារី

លោកមេធាវី អាង ឧត្តម

លោកមេធាវី Michael KARNAVAS

<u>អ្នកទទួលឯកសារ:</u>

ចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ

លោក ប្រាក់ គឹមសាន

លោក ន័យ ធុល

លោក ហួត វុទ្ធី

លោកស្រី Katinka LAHUIS

លោក Rowan DOWNING

សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក Robert PETIT

សហមេធាវីការពារអ្នកស្រី អៀង ធិរីទ្ធ

លោកមេធាវី ផាត់ ពៅស៊ាង

កញ្ញា Diana ELLIS QC

សហមេធាវីការពារលោក ខៀវ សំផន

លោកមេធាវី សាយ បូរី

លោកមេធាវី Jacques VERGES

មេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី៖

លោកមេធាវី ហុង គីមសួន

លោកមេធាវី ឡោ ជុនធី

លោកមេធាវី នី ចាន់ឌី

I. សេចក្ដីផ្ដើម

1. មេធាវីការពារក្ដីរបស់ជនត្រូវចោទ **នួន ជា, អៀង សារី, អៀង ធិរិទ្ធ** និង **ខៀវ សំផន**(ហៅថា“មេធាវីការពារក្ដី”រួមគ្នា) សុំដាក់សារណារួមគ្នា និង សារណាជាច្រើន អនុលោមតាម"សេចក្ដីជូនដំណឹងជាសាធារណស្ដីពីការដាក់សារណាអំពីការចូលរួមរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងរឿងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់នឹងការសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន និងការអញ្ជើញអ្នកដែលមិនមែនភាគី (ហៅថា“សេចក្ដីជូនដំណឹង”) របស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ហៅថា“អ.ប.ជ”)។[1]

2. មូលហេតុដូចបញ្ជាក់ខាងក្រោម មេធាវីការពារជំទាស់នឹងការចូលរួមរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងរឿងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ។ ការចូលរួមបែបនេះមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយច្បាប់កម្ពុជាទេ ហើយចាប់អនុវត្តន៍គោលការណ៍អន្តរជាតិ ដោយមិនបានបង្ហាញផលប្រយោជន៍ដែលកើតចេញពីលទ្ធផលនៃដំណើរការនីតិវិធី ។

3. អនុលោមទៅតាមខ្លឹមសារនៃសេចក្ដីជូនដំណឹង សារណាដ៏ប្រញាប់ប្រញាល់នេះកំណត់ត្រឹមតែបញ្ហាការចូលរួមរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នតែប៉ុណ្ណោះ ។

II. អង្គហេតុពាក់ព័ន្ធ

4. មកដល់ពេលនេះ មានបុគ្គលប្រាំបី(៨)នាក់ បានដាក់ពាក្យបណ្ដឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីស្របតាមវិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក (ហៅថា”វិធានផ្ទៃក្នុង”)[2] ។ ក្រឡាបញ្ជីរបស់ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត(ហៅថា “ក.ស.ច.ស”) បានទទួលស្គាល់ជាបណ្ដោះអាសន្ននូវការសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់បុគ្គលបួន(៤)នាក់ “មុនមានសេចក្ដីពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត"[3]។បុគ្គលទាំងបួននេះ (ហៅថា"ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី”រួមគ្នា) មិនបានបញ្ចូលនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យទៅស៊ើបសួរ ឬនៅលើឯកសារដទៃទៀតថាជាសាក្សីនោះទេ ។

---

[1] ឯកសារលេខ C-11/36, ថ្ងៃទី១២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ។ ភាគីមានសិទ្ធិដាក់សារណាឆ្លើយតបទៅនឹងសារណារបស់ការិយាល័យព្រះរាជអាជ្ញា និង/ឬបុគ្គលមិនមែនជាភាគីរឿងក្ដី ។

[2] សូមមើលឯកសារលេខ [D-22/1, D-22/2, D-22/3, D-22/4, D-22/5, D-22/6, D-22/7 និង D-22/8]

[3] សូមមើលឯកសារលេខ [D-22/1/1, D-22/2/2, D-22/6/2, និង D-22/7/2] ។ ទោះបីអត្តសញ្ញាណរបស់ពួកគេបានបង្ហាញដល់មេធាវីការពារក្ដីដោយ ក.ស.ច.ស ក៏ដោយ តែដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីបីនាក់បានស្នើសុំឲ្យរក្សាការសំងាត់នូវ

5. នៅថ្ងៃទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានអញ្ជើញមេធាវី[4]របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឲ្យដាក់សារណាទាក់ទងទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ជំទាស់នឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (ហៅថា"បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍")[5] ។ ទោះបីជាមេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនបានដាក់សារណាបែបនេះក្តី តែនៅថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានស្នើសុំការអនុញ្ញាតដើម្បីចូលរួមសវនាការដែលប្រព្រឹត្តទៅនៅថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ (ហៅថា"សវនាការ")[6] ។ ជាផលវិបាក អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្សព្វផ្សាយឯកសារមួយដែលមានចំណងជើងថា "ការប្រព្រឹត្តទៅនៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ" ដែលខ្លឹមសារនៃឯកសារនេះបានធ្វើការកត់សំគាល់ថាសវនាការនឹងស្តាប់សារណារបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី[7] ។

6. មេធាវីការពារក្តីរបស់លោក នួន ជា បានដាក់សំណើសុំលើកពេលសវនាការនៅថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨[8] ហើយអង្គបុរេជំនុំជម្រះប្រកាសថាខ្លួន នឹងស្តាប់"សារណាសុំលើកពេលសវនាការនេះ"នៅម៉ោង៩និង៣០នាទី ព្រឹកថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨[9]។នៅសវនាការ មេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានអញ្ជើញឲ្យបញ្ចេញមតិយោបល់ទាក់ទងទៅនឹងសំណើនេះ-មុនលោក នួន ជា ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យនិយាយ ។ មេធាវីនីមួយៗគ្រាន់តែលើកសារឡើងវិញនូវអំណះអំណាងដែលធ្វើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាអ្នកស្រី ជា លាង ។ ជាលទ្ធផល សវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ត្រូវបានលើកពេលមកថ្ងៃទី៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ។

7. សវនាការនៅថ្ងៃទី៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ (ហៅថា"សវនាការ") បន្ទាប់ពីមានការជំទាស់ពីមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក នួន ជា មេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើសារណាដែលជាកម្មវត្ថុនៃការជំទាស់ដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះនាពេលក្រោយ ។ ដូចលើកមុនដែរ លោកមេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគ្រាន់លើកឡើងវិញនូវទឡ្ហីករណ៍របស់ការិយាល័យ

ទិន្នន័យរបស់ពួកគេ ។ សូមមើលឯកសារលេខ D-22/2/4, D-22/6/4 និង D-22/7/4 ។ កញ្ញា សេង មិនបានស្នើសុំបែបនេះទេ ។ សូមមើលឯកសារលេខ D-22/1/3 ។

[4] ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងបួននាក់ ត្រូវបានតំណាងដោយមេធាវី ។ សូមមើលឯកសារលេខ D-22/1/2, D-22/1/4, D-22/2/3, D-22/2/5/, D-22/6/3, D-22/6/5, D22/7/3 និង D-22/7/5 ។

[5] សូមមើលឯកសារលេខ C-11/17 ("ការអញ្ជើញ") ។

[6] សូមមើលឯកសារលេខ D-22/1/3, D-22/2/4, D-22/6/4 និង D-22/7/4 ។

[7] សារអេឡិចត្រូនិចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះទៅកាន់ភាគី និងអ្នកចូលរួម ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ។

[8] សូមមើលឯកសារលេខ C-11/25 ។

[9] សូមមើលឯកសារលេខ C-11/27 "សេចក្តីជូនដំណឹងពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើសុំលើកពេលសវនាការជាបន្ទាន់លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍" នៅថ្ងៃទី១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញា (ហៅថា"ក.ស.ព") តែប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនបានបង្ហាញថាតើសវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះ បានប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍កូនក្តីរបស់ពួកគេយ៉ាងណានោះឡើយ ។ មានសារណាតែមួយគត់ដែលធ្វើឡើងដោយកញ្ញា សេង ធារី និយាយហួសពីគោលជំហររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលក្នុងនោះនាងបានចោទប្រកាន់លោក នួន ជា យ៉ាងក្តែងៗថាគាត់ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការបាត់បង់ក្រុមគ្រួសាររបស់នាង និង អ្នកដទៃទៀត ។

III. ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ

ក. ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

8. មាត្រ១២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[10] (ហៅថា 'CPC") ចែងថា:

បណ្តឹងអាជ្ញា និងបណ្តឹងរដ្ឋវេណី គឺជាបណ្តឹងពីរផ្សេងគ្នា ។

បណ្តឹងអាជ្ញាមានគោលបំណងពិនិត្យអត្ថិភាពនៃបទល្មើស បង្ហាញឲ្យឃើញពិរុទ្ធភាពនៃជនល្មើស និងផ្តន្ទាទោសជននេះតាមច្បាប់កំណត់ ។

បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានគោលបំណងធ្វើឲ្យបានជួសជុលការខូចខាតដែលបណ្តាលមកពីអំពើល្មើសដល់ភាគីរងគ្រោះ ហើយក្នុងគោលបំណងនេះ ឲ្យអ្នករងគ្រោះទទួលបានសំណងដម្ងៃចិត្តធួនល្មមនឹងព្យសនកម្មដែលខ្លួនបានទទួល[11] ។

9. នៅកម្ពុជា *"បណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវអនុវត្តក្នុងនាមនៃផលប្រយោជន៍ទូទៅ"*[12] ដោយអយ្យការ ។ បន្ទាប់ពីព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើការចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ "ជនរងគ្រោះអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងជូនចៅក្រមស៊ើប

---

[10] កំណត់សំគាល់: ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដែលត្រូវបានបកប្រែក្រៅផ្លូវការ ត្រូវបានយោងនៅក្នុងសារណានេះ ។

[11] ស្ថានភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបញ្ញត្តិនៅក្នុងមាត្រា ១៣ ("បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតម្រូវឲ្យអនុវត្តដោយជនរងគ្រោះនៃបទល្មើស ។ ដើម្បីទទួលការជួសជុលបាន ព្យសនកម្មត្រូវតែ [sic]:
- ជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស
- ជាព្យសនកម្មផ្ទាល់ខ្លួន
- បានកើតឡើង និងនៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ។ ព្យសនកម្មអាចជាព្យសនកម្ម១ខាងសម្ភារ: ខាងរូបរាងកាយ និង ផ្លូវចិត្ត។

[12] មាត្រា ៤ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (សង្កត់បន្ថែម) "ជនរងគ្រោះនៃបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈឹម អាចដាក់ពាក្យប្តឹងដោយតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅចំពោះមុខចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ។ សូមអានមាត្រា ៥ និង មាត្រា ១៣៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ

អង្កេត ដើម្បីតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី"ដោយរង់ចាំបណ្តឹងអាជ្ញា[13]។ គោលបំណងតែមួយគត់របស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រោមបទបញ្ញត្តិរបស់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ គឺការជួសជុលព្យសនកម្មនឹងត្រូវសម្រេច លុះត្រាតែតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ"បានពិនិត្យជាមុនអំពីធាតុផ្សំនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ហើយបានប្រកាសថាជនជាប់ចោទត្រូវមានពិរុទ្ធភាពសិន"[14]។

10. ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌចែងយ៉ាងច្បាស់អំពីដីកានានា(ដែលចេញដោយចៅក្រមស៊ើបអង្កេត) ដែលព្រះរាជអាជ្ញា ជនជាប់ចោទ និង ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍បាន[15]។ មានដីកាមួយចំនួនដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពុំមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍បាន ដូចជា ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ឬ ដីកាត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ[16]។ ការបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងលើដីកាទាំងពីរនេះត្រូវបានបំរុងទុកឱ្យព្រះរាជអាជ្ញា និងជនជាប់ចោទ[17]។ បន្ថែមពីលើនេះ ទាំងចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង តុលាការដំបូងមិនតម្រូវឱ្យបើកសវនាការលើសារណារបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមុនបញ្ជាឱ្យដោះលែង ឬ បន្តការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទនោះទេ[18] តែ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង តុលាការត្រូវស្តាប់សារណារបស់ព្រះរាជអាជ្ញា និង សារណាជនជាប់ចោទសិន[19] ។ តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែង មេធាវីការពារក្តីដឹងថា តុលាការកម្ពុជាមិនបានអនុញ្ញាតឱ្យភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋវេណីចូលរួមក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឡើយ ។

ខ. វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក

11. វិធាន ២៣(១) ចែងថា:

គោលបំណងនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ គឺដើម្បី:

(ក) ចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដោយគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់ និង

ប៉ុន្តែ ព្រះរាជអាជ្ញាជាអ្នកផ្តើមការចោទប្រកាន់ ហើយក៏អាចរំលត់បណ្តឹងអាជ្ញាបានដែរ ។ សូមមើលមាត្រា ១៣៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[13] មាត្រា ១៣៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[14] សូមមើលមាត្រា ២៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[15] សូមមើលមាត្រា ២៦៦ ដល់ ២៦៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[16] សូមមើលមាត្រា ២៦៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[17] សូមមើលមាត្រា ២៦៦ និង ២៦៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[18] សូមមើលមាត្រា ២០៦ ២០៧ ២១១ ២១៥ ២១៦ ៣០៦ និង ៣០៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[19] ដូចខាងលើ ។

(ខ) អនុញ្ញាតឲ្យជនរងគ្រោះអាចស្វែងរកសំណងផ្លូវចិត្ត និង សម្ភារភាព ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធាននេះ ។

12. អនុលោមទៅតាមវិធានផ្ទៃក្នុង មានតែសហព្រះរាជអាជ្ញាទេអាចផ្តួចផ្តើមដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ទោះបី "ជាការសម្រេចចិត្តដោយខ្លួនឯង ឬ ដោយផ្អែកតាមពាក្យបណ្តឹងក៏ដោយ"[20]។ សិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្រោមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា[21]ដើម្បីធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញាមិនមានបញ្ញត្តិនៅក្នុងវិធាននេះទេ។ ប៉ុន្តែ នៅពេលកិច្ចការស៊ើបអង្កេតដោយតុលាការបានចាប់ផ្តើម ជនរងគ្រោះអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដើម្បីតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី[22] ។

13. ទាក់ទិនទៅនឹងបញ្ហាប្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានខ្លឹមសារដូចគ្នាទាំងស្រុងនឹងបទប្បញ្ញត្តិរបស់ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ។ វិធាន ៧៤(៤) ផ្តល់បញ្ជីដីកាដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍ តែមិនរាប់បញ្ចូលនូវដីកាសម្រេចឲ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដីកាបញ្ជាឲ្យដោះលែងបណ្តោះអាសន្ន ឬ ដីកាសម្រេចឲ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់តុលាការទេ ។ បន្ថែមពីលើនេះ វិធាន ៨២(៥) ចែងថា: "សេចក្តីសម្រេចទាំងអស់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចត្រូវប្តឹងសាទុក្ខដោយជនជាប់ចោទ ឬ សហព្រះរាជអាជ្ញា តាមករណីចាំបាច់" ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពុំមានសិទ្ធិបែបនេះទេ ។

គ. ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ

14. ក្រៅពី អ.វ.ត.ក មានតែតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ("ICC") មួយគត់ដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់ជនរងគ្រោះ។ ទាក់ទិននឹងចំនុចនេះ មាត្រា ៦៨(៣) នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ចែងថា:

> កាលណាផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនរងគ្រោះត្រូវប៉ះពាល់ តុលាការត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យគេបញ្ចេញទស្សនៈ និងកង្វល់ និងត្រូវយកទស្សនៈ និងកង្វល់ទាំងនោះមកពិចារណានៅក្នុងដំណាក់កាលនានានៃដំណើរការនីតិវិធី ដែលត្រូវបានតុលាការកំណត់ថាសមស្រប និងនៅក្នុងលក្ខណៈមួយដែលមិនមានលក្ខណៈអគតិ ឬមិនមានលក្ខណៈមិនស្របជាមួយសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងឥតលំអៀង [...] ។

---

[20] វិធាន ៤៩(១) ។

[21] សូមមើលមាត្រា ៥ និង មាត្រា១៣៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[22] សូមមើលវិធាន ២៣(៣) ។

នៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(ICC) ជនរងគ្រោះមិនមានសិទ្ធិចូលរួមជាស្វ័យប្រវត្តិនៅក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បានទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ ពួកគេត្រូវសុំការអនុញ្ញាតសម្រាប់ការចូលរួមបែបនេះ[23]។

15. ក្នុងការវាយតំលៃទៅលើវិសាលភាពនៃមាត្រា ៦៨(៣) អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានសម្រេចថា វាជាបន្ទុករបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការបង្ហាញឲ្យឃើញ (i)"ថាតើផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន[របស់ពួកគេ]ត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែរឬទេនោះ"[24] និង

---

[23] *សូមមើល រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Thomas Lubanga Dyilo* សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06, AC "សាលដីកាសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក Thomas Lubanga Dyilo ប្រឆាំងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំ ជម្រះ I" ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ("សាលដីកា Lubanga ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧") កឋាខ័ណ្ឌ ៣៨ ដល់ ៤០ ។ ចំនុចនេះគឺយោងទៅលើភាសាដែលច្បាស់លាស់ក្នុងមាត្រា ៨២(១)(ខ)នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមដែលបានចែងសម្រាប់ការប្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់រដ្ឋអាជ្ញា និងមេធាវីការពារ ដែលទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិៈ "*ភាគីទាំងពីរ*អាចប្តឹងជំទាស់ [...] [a] សេចក្តីសម្រេចផ្តល់ ឬ បដិសេធចំពោះការដោះលែងជនដែលកគំពុងត្រូវរងការស៊ើបអង្កេត ឬ កំពុងត្រូវនាំយកមកជំនុំជម្រះ"។ (បញ្ជាក់បន្ថែម) *សូមមើល* Jorda និង de Hemptinne *ផងដែរ* "ស្ថានភាព និងតួនាទីរបស់ជនរងគ្រោះ" នៅក្នុង Cassese et al (eds)។ លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិៈ សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ Vol II ទំព័រ ១៤០៦ (ជនរងគ្រោះ "មិនមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ហើយយោងតាមមូលដ្ឋាននេះ មិនអាចបង្ហាញនូវទឡ្ហីករណ៍របស់ខ្លួនប្រឆាំងលើជនជាប់ចោទនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការតកំពូលបានទេ")។ *សូមមើល* Roth និង Henzeline *ផងដែរ* "នីតិវិធីប្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ICC" នៅក្នុង Cassese et al (op. cit) ទំព័រ ១៥៥១ ("ជនរងគ្រោះ និង ភាគីរដ្ឋប្បវេណី និងតតីយភាគី ដែលប៉ះពាល់ដោយសេចក្តីសម្រេចនេះ តាមធម្មតាក្នុងន័យចង្អៀត ដោយយោងតាមមាត្រា ៨២ មិនអាចចាត់ទុកថាជាភាគីចំពោះការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចជាបណ្តោះអាសន្នបានទេ លើកលែងតែសេចក្តីសម្រេចបែបនោះធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិពលរដ្ឋរបស់ពួកគេ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៨២(៤)/មាត្រា ៧៥")។

[24] ស្ថានភាពនៅក្នុងសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតកុងហ្គោ រឿងក្តីលេខ ICC-01/04 "សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទៅលើសំណើតរបស់ OPCV ស្នើសុំឲ្យមានការបញ្ជាក់ និងតំណាងស្របច្បាប់" សំណើសុំពន្យារពេល និងដីកាបង្គាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលស្តីពីកាលបរិច្ឆេទនៃការដាក់ពាក្យស្នើសុំការចូលរួម និងស្តីពីពេលវេលា នៃការដាក់សារណាឆ្លើយតបដោយ OPCD និង *រដ្ឋអាជ្ញា*" ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ("សេចក្តីសម្រេច DRC ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ កឋាខ័ណ្ឌ១ ។ កំណត់សំគាល់"មានឧទាហរណ៍យ៉ាងជាក់ច្បាស់ជាច្រើនថាតើផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនរងគ្រោះត្រូវបានប៉ះពាល់នៅត្រង់ណានោះ គឺនៅពេលដែលការការពារខ្លួនរបស់ពួកគេចិតនៅក្នុងបញ្ហា និងជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដំណើរការនីតិវិធីសម្រាប់ការទាមទារសំណង"។ *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Thomas Lubanga Dyilo* សំណុំរឿងលេខ ICC-01/04-01/06, AC "សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទៅលើបណ្តឹងរួមគ្នារបស់ជនរងគ្រោះ a/0001/06 ដល់ a/0003/06 និង a/0105/06" ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ("សេចក្តីសម្រេច Lubanga ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧") កឋាខ័ណ្ឌ ២៨ (សម្រេចថា ជនរងគ្រោះពុំបានបង្ហាញឲ្យឃើញពីផលប្រយោជន៍នៅក្នុងការសាកសួរជាបឋមថាតើការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ស្នើសុំការបញ្ជាក់ពីបទចោទ នោះបានធ្វើឡើងត្រឹមត្រូវដែរឬទេ) ។

(ii)"ថាតើហេតុអ្វីបានជាវាមានលក្ខណៈសមស្រប សម្រាប់ឲ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអនុញ្ញាតឲ្យពួកគេបញ្ចេញទស្សនៈ និងកង្វល់នៅក្នុងដំណាក់កាល[ជាក់លាក់]នៃដំណើរការនីតិវិធី"[25] និង(iii) "ថាហេតុអ្វីបានជាការបង្ហាញនូវទស្សនៈ និងកង្វល់ទាំងនោះនឹងមិនប៉ះពាល់ដល់ ឬមិនសមស្រប ជាមួយសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទនោះ"[26]។

16. ទាក់ទិនទៅនឹងការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់នឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន "[ការ]ចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះត្រូវតែមានដែនកំណត់ និង[...] ជាប់ពាក់ព័ន្ធជាក់លាក់ទៅនឹងបញ្ហាដែលកើតចេញពីការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ជាជាងបញ្ហាជាទូទៅ"[27]។ និយាយឲ្យចំ "វាមិនមានលក្ខណៈសមស្របនោះទេដោយការគ្រាន់តែលើកឡើងដដែលៗពីភស្តុតាងនៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ឬការបង្ហាញភស្តុតាងថ្មីៗនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដោយមិនបានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាក់លាក់ណាមួយ ថាតើមានការប៉ះពាល់ប៉ុណ្ណាដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទៅលើបញ្ហា ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នោះ"[28]។

17. ទោះបីជាក្នុងករណី ដែលជនរងគ្រោះបានបំពេញនូវបន្ទុកលើកដំបូងរបស់ខ្លួនដោយការបង្ហាញឲ្យឃើញនូវផលប្រយោជន៍ចាំបាច់ផ្ទាល់ខ្លួន ភាពសមស្របនៃការចូលរួមរបស់ពួកគេ និងការមិនបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក៏ដោយ ក៏សារណារបស់ពួកគេអាចនៅតែមិនមានសារៈប្រយោជន៍ដដែល" ។

> ក្នុងខណៈដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សំគាល់ពីការព្រួយបារម្ភ ដែលបានលើកឡើងដោយជនរងគ្រោះជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអ្វីដែលពួកគេបានចោទប្រកាន់អាចនឹងកើតមានឡើង ប្រសិនបើចុងចោទត្រូវបានដោះលែងជាបណ្តោះអាសន្ន វាពុំត្រូវបានរកឃើញថា ពួកគេបានផ្តល់ជំនួយនៅក្នុងការសម្រេចទៅលើមូលហេតុជាក់លាក់នៅចំពោះមុខខ្លួននៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នាពេលនេះ និងហេតុនេះហើយ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនទៅលើខ្លឹមសារនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នាពេលនេះមិនបានយោងទៅលើការព្រួយបារម្ភទាំងនោះទេ[29] ។

---

[25] សេចក្តីសម្រេច DRC ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ កឋាខ័ណ្ឌ ១ ។

[26] ដូចខាងលើ ។

[27] សាលដីកា Lubanga ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ កឋាខ័ណ្ឌ ៥៥ ។

[28] ដូចខាងលើ កឋាខ័ណ្ឌ ៧១ ។

[29] ដូចខាងលើ កឋាខ័ណ្ឌ ៧២ ។

18. តាមការពិត នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងអស់"ការវាយតម្លៃនឹងត្រូវបានធ្វើឡើង [...]ថាតើផលប្រយោជន៍ដែលបានអះអាងដោយជនរងគ្រោះ វាឋិតនៅក្រៅផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ហើយម្យ៉ាងវិញទៀតវាជាតួនាទីរបស់រដ្ឋអាជ្ញាឬយ៉ាងណានោះ"[30]។

IV. ទឡ្ហីករណ៍

ក. អង្គបុរេជំនុំជម្រះពុំមានយុត្តាធិការអញ្ជើញ ឬ អនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចូលរួមក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ

19. ការអញ្ជើញភាគីរដ្ឋប្បវេណី បង្ហាញឱ្យឃើញថាអង្គបុរេជំនុំជម្រះ"បានទទួលការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទាក់ទងទៅនឹងពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ពួកគេ*ត្រូវបានអនុម័ត*"[31]។ ប៉ុន្តែ មេធាវីការពារក្តីមិនបានដឹងអំពីការអនុម័តបែបនេះរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទេ តែមេធាវីការពារក្តីបានទទួលសំណៅលិខិតបញ្ជូនទៅអ្នកដាក់ពាក្យសុំបួននាក់ពីលោក លី ចាន់តុលា ក្រឡាបញ្ជីនៃ ក.ស.ច.ស[32] ។ ខ្លឹមសារនៃលិខិតរបស់លោក លី ចាន់តុលា មិនបាននិយាយពីការសម្រេចជាផ្លូវការរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះឡើយ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ខ្លឹមសារនៃលិខិតនេះគូសបញ្ជាក់ថា ពុំមានការសម្រេចបែបនេះនៅឡើយទេ០:

> សូមជម្រាបថាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចសម្រេចជាផ្លូវការនៅដំណាក់កាលណាមួយនៃកិច្ចស៊ើបអង្កេតលើការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់អ្នក ឬ បដិសេធពាក្យសុំ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថាអ្នកមិនមែនជាជនរងគ្រោះ ឬពាក្យសុំរបស់អ្នកមិនបានបំពេញតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលកំណត់ដោយវិធានផ្ទៃក្នុង និង សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ[33] ។

20. មេធាវីការពារក្តីស្នើសុំថានីតិវិធីបែបនេះមិនអាចទទួលយកបានឡើយ។ អនុលោមតាមបទបញ្ញត្តិនៃវិធានផ្ទៃក្នុង ការអនុវត្តបែបនេះហាក់ដូចជាថាអ្នកដាក់ពាក្យសុំនេះត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹង

---

[30]សាលដីកា Lubanga ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ កឋាខ័ណ្ឌ ២៨ ។ (សម្រេចថា ជនរងគ្រោះពុំបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីផលប្រយោជន៍នៅក្នុងការសាកសួរបឋមថាតើការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ស្នើសុំការបញ្ជាក់ពីបទចោទនោះបានធ្វើឡើងត្រឹមត្រូវដែរឬទេ)

[31] ឯកសារលេខ C-11/7 (បញ្ជាក់បន្ថែម) ។

[32] សូមមើលឯកសារលេខ D-22/1/1, D-22/2/2, D-22/6/2 និង D-22/7/2 ។

[33] ឯកសារលេខ C-11/7 (បញ្ជាក់បន្ថែម) ។

រដ្ឋប្បវេណីមុនមានសេចក្ដីសម្រេចពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតរួចទៅហើយ[34]។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានបំណងរក្សាទុកពាក្យសុំរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី រង់ចាំការត្រួតពិនិត្យជាក្រោយ នោះក្រឡាបញ្ជីមិនត្រូវទទួលស្គាល់ពួកគេជាបណ្ដោះអាសន្នទេ។ អនុលោមទៅតាមវិធានផ្ទៃក្នុង មុននឹងមានការទទួលស្គាល់ថាជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីរួមបាន លុះត្រាតែពាក្យបណ្ដឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ និង សម្រេចដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដោយផ្ទាល់[35]។ ដោយសារតែបញ្ហានេះមិនបានទាន់កើតឡើងនៅឡើយ ហេតុដូច្នេះអង្គបុរេជំនុំជម្រះពុំមានយុត្តាធិការអញ្ជើញដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីឱ្យចូលរួមក្នុងរឿងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ឬ អនុញ្ញាតឱ្យពួកគេចូលរួមបានទេ ។

ខ. ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងរឿងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយច្បាប់កម្ពុជា និង វិធានផ្ទៃក្នុងឡើយ

21. ទាំងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងវិធានផ្ទៃក្នុង មានបទបញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធជាមួយគោលបំណងចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានចែងយ៉ាងច្បាស់ពីគោលជំហរបន្ទាប់បន្សំនៃការចូលរួមបែបនេះ បើប្រៀបធៀបជាមួយបណ្ដឹងអាជ្ញា។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌចែងយ៉ាងច្បាស់ថាបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីកំណត់ត្រឹមតែសំណងជម្ងឺចិត្ត និងព្យសនកម្ម[36]តែប៉ុណ្ណោះ។ ទោះបីវិធានផ្ទៃក្នុងបញ្ជាក់ពីគោលបំណងបន្ថែមសម្រាប់“គាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់”[37] ហើយពាក្យពេចន៍ទូទៅត្រូវតែបានបកស្រាយស្របតាមស្មារតីនៃបទប្បញ្ញត្តិស្ដីពីការប្ដឹងឧទ្ធរណ៍ ដែលដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នឡើយ[38] ។

22. ជាជាងការទទួលស្គាល់នូវសិទ្ធិទូទៅ ដើម្បីចូលរួមគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធីបានដោយគ្មានការដាក់កំហិត វិធាន២៣(១)(ក) គ្រាន់ទទួលស្គាល់ដ៏សាមញ្ញនូវតួនាទីគាំទ្ររបស់

---

[34] វិធាន ២៣(២) កំណត់ពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសំរាប់ការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយ វិធាន ២៣(៥) ចែងលំអិតពីព័ត៌មានចាំបាច់ដើម្បីគាំទ្រដល់ពាក្យបណ្ដឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ។

[35] វិធាន ២៣(៣) តម្រូវឱ្យភាគីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីសក្ដានុពល “ដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត” ការបកស្រាយលើពាក្យពេចន៍ដ៏សមហេតុផល គឺថា "មានតែចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទេ ដែលត្រូវសម្រេចលើពាក្យសុំនេះ” ។

[36] មាត្រា ២ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។

[37] វិធាន ២៣(១)(ក) ។

[38] អនុលោមទៅតាមគោលការណ៍ *Lex specialis derogate generali* បទប្បញ្ញត្តិទូទៅរបស់វិធាន ២៣(១)(ក) ត្រូវទាត់ចោលដោយគោលការណ៍ *Lex specialis* នេះ ជាពិសេសដោយមាត្រា ២៦៦ ដល់ ២៦៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងវិធាន ៧៤(៤) និង ៨៤(៥) ។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែប៉ុណ្ណោះ[39]។ ពាក្យពេចន៍បន្ថែមនេះអាចត្រូវបានយល់ថាជាសំដីបញ្ជោរ បន្ថែមបន្ថយដល់សមត្ថភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដើម្បីផ្តើមបណ្តឹងអាជ្ញាដោយប្រយោល ដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសនៅក្រោមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលជាសញ្ញាណត្រូវបានទាត់ចោលយ៉ាងច្បាស់ ត្រឡែកដោយអ្នកព្រាងវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ ។

23. ការហាមឃាត់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដើម្បីចូលរួមក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺបានឆ្លុះបញ្ចាំពីការអនុវត្តជាក់ស្តែងនៅតុលាការកម្ពុជា។ ដោយសារតែការរឹតត្បឹតបែបនេះមិនមែនថាមិនស្របតាមនិយាមអន្តរជាតិនោះទេ ហេតុដូច្នេះ គេមិនចាំបាច់ពិនិត្យពិចារណាលើការអនុវត្ត និងគោលការណ៍អន្តរជាតិ ឲ្យលើសពីក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងវិធានឡើយ[40]។ អ្នកធ្វើអត្ថាធិប្បាយមួយរូបបានធ្វើការកត់សំគាល់ទាក់ទងទៅនឹងការចូលរួមទូទៅរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថា:"ដំណោះស្រាយត្រូវតែស្របតាមប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលនៅកម្ពុជា ហើយមិនត្រូវប្រើប្រាស់ឱកាសនេះដើម្បីបញ្ចូលវិធានរបស់តុលាការអន្តរជាតិនោះឡើយ[41] ។

ខ. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីខកខានបង្ហាញផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេនៅក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

24. ឧបមាថាអង្គបុរេជំនុំជម្រះគិតថាខ្លួនត្រូវពិនិត្យឲ្យលើសពីច្បាប់កម្ពុជា អង្គបុរេជំនុំជម្រះគួរពិនិត្យទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនានាសម្រាប់ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីផ្សេងៗ ស្របជាមួយសញ្ញាណនៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៣(១)(ក) ដែលចាំបាច់ (ជាបញ្ញាកត្តវិជ្ជា) ត្រូវបង្ហាញនូវផលប្រយោជន៍ជាមុនដែលកើតចេញពីលទ្ធផលនៃដំណើរការនីតិវិធីទាំងនោះ ។ និយាយសាមញ្ញទៅការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងដំណើរការនីតិវិធីដែលពួកគេពុំមានផលប្រយោជន៍ទាល់សោះនោះ គឺមិនត្រូវអនុញ្ញាតឡើយ ។

25. មកដល់ពេលនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានបង្គាប់ឲ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបង្ហាញផលប្រយោជន៍បែបនេះទេ ហើយពួកគេក៏មិនបានបង្ហាញផលប្រយោជន៍តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួនដែរ ។ ដូចបានកត់សំគាល់ខាងលើ មេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគ្រាន់តែគូសបញ្ជាក់សារឡើងវិញនូវជំហ៊រ

[39] ម្យ៉ាងវិញទៀត វិធានកំណត់ពីគោលបំណង ប៉ុន្តែមិនបានកំណត់ពីវិសាលភាពនៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

[40] សូមមើលមាត្រា ៣៥ ថ្មីនៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ។

[41] David Boyle "សិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ៖ ការចូលរួម ការតំណាង ការការពារ និង សំណងជួសជុលជម្ងឺចិត្ត" ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់យុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ចុះផ្សាយនៅខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៦ ។ 4.J. Int"l Crim. Just.307,309.

របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។ ពុំមានភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាម្នាក់ក្នុងចំណោមពួកគេទាំងបួន បង្ហាញថាតើផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះយ៉ាងដូម្តេចនោះទេ ។ នេះគឺជាតម្រូវការយ៉ាងពិតប្រាកដក្រោមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដែលបាន រិះគន់យ៉ាងធំៗចំពោះការដាក់សារណាច្រំដែលៗដែលធ្វើឡើងដោយជនរងគ្រោះ[42] ។

26. ប្រសិនបើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានលើកពីផលប្រយោជន៍ណាមួយនៅសវនាការ ផលប្រយោជន៍ទាំងនោះត្រូវតែបានចែកដោយសាធារណៈជនដទៃទៀតដែរ បើអញ្ចឹងមែន វាមិនមែនជាផលប្រយោជន៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែឯងទេ។ ហេតុដូច្នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានសមត្ថភាពដោះស្រាយនូវការព្រួយបារម្ភនេះ ដោយសារតែពួកគេមានតួនាទីអនុវត្តបណ្តឹងអាជ្ញាក្នុងនាម "ផលប្រយោជន៍ទូទៅ"[43] ហើយនៅក្នុងករណីនេះ ភារកិច្ចនេះក៏មិនចាំបាច់មានការជួយគាំទ្រពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែរ[44]។

គ. ការចូលរួមរបស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីការសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមិនសមស្របជាមួយសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ និង ការអនុវត្តជាក់ស្តែងរបស់ អ.វ.ត.ក ទេ

27. នៅក្នុងការសម្រេចបញ្ហានេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវយល់ពីសក្តានុពលសម្រាប់ការចូលរួមពីសំណាក់ភាគីរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ក្នុងការធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានដល់ (i) សិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងដោយគ្មានការអូសបន្លាយ (ii) គោលការណ៍សមភាពនៃគូភាគី និង (iii) សច្ចធារណ៍នៃនិរទោស។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានទទួលឱកាសដើម្បីធានាថា សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានទាំងនេះមិនត្រូវរំលោភទៅនឹងការពិចារណាជានិម្មិតរូប និង/ឬជាប្រវត្តិសាស្ត្របែបអរូបីនៃការចូលរួមពីសំណាក់ភាគីរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ[45] ។

---

42 សូមមើលសាលក្រមលើរឿងក្តី Lubanga ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ កថាខណ្ឌ ៧១ ។

43 មាត្រា ៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ(បញ្ជាក់បន្ថែម) ។ សូមមើលសាលក្រមរឿងក្តី Lubanga ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ កថាខណ្ឌ ២៨ ។

44 សូមមើលវិធាន ២៣(១)(ក) ។ កណត់សំគាល់៖ ច្បាប់មិនទទួលស្គាល់សិទ្ធិដើម្បីសងសឹកាបុគ្គលទេ ។

45 *សូមមើល ឧទាហរណ៍* ឯករាជ្យ "ក្រោយពីរយៈពេល ៣០ ឆ្នាំ ជនរងគ្រោះនៃរបបខ្មែរក្រហមបានប្រឈមមុខនឹងមេដឹកនាំនៅក្នុងតុលាការ" ថ្ងៃទី៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ("វាជានិម្មិតរូបដ៏សំខាន់" ប្រសាសន៍របស់ Peter Foster ដែលជានាំពាក្យសាលាក្តីខ្មែរក្រហម។ "យើងបានបង្កើតថ្ងៃប្រវត្តិសាស្ត្រ" សេវាព័ត៌មាន អ.ស.ប "ជនរងគ្រោះក្នុងរបបខ្មែរក្រហមចូលរួមនៅក្នុង"ថ្ងៃប្រវត្តិសាស្ត្រ" នៅឯសាលាក្តីដែលគាំទ្រដោយ អ.ស.ប" កាលពីថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨

28. ដោយនិយាយមិនឱ្យលើសលប់ពេកទេ ជាទូទៅ នៅក្នុងបរិបទដែលបទល្មើសមានទ្រង់ទ្រាយធំ ហើយជាពិសេស បទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបណ្តាលឱ្យមានជនរងគ្រោះរហូតដល់ទៅរាប់លាននាក់ បង្កឱ្យមានការព្រួយបារម្ភថា ការដាក់ពាក្យបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាភាគីរដ្ឋប្បវេណីពីចំណោមមហាជនដ៏ច្រើនលើសលប់នាំឱ្យមានការយឺតយ៉ាវយ៉ាងខ្លាំងដល់ភាពជឿនលឿននៃដំណើរការជំនុំជម្រះរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌឱ្យបានឆាប់រហ័ស។ ការនេះអាចរំលោភបំពានដល់សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការអូសបន្លាយ[46]។ ដំណើរការសវនាការគឺបានបង្ហាញនៅត្រង់ចំនុចនេះឯង។ តុលាការបានចំណាយពេលវេលាជាច្រើនម៉ោងទៅលើការសារណាដ៏វែងដែលមិនបានងាកចេញឆ្ងាយពីជំហររបស់ ក.ស.ព នោះទេ ។ ដោយសារភាគីរដ្ឋប្បវេណីបានត្រូវការពេលវេលាច្រើនបែបនេះដើម្បីលើកឡើងពីសំណើតែមួយ ឬសំណើបែបប្រលោមលោកដែលបញ្ជាក់ពីផលប្រយោជន៏ពិសេសរបស់ខ្លួននៅក្នុងសវនាការ នោះមេធាវីការពារពិបាករកពេលវេលាដើម្បីបង្ហាញទឡ្ហីករណ៏របស់ខ្លួន។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ កំណត់ត្រានឹងបង្ហាញឱ្យឃើញថារយៈពេលស្ទើរតែពីរម៉ោងត្រូវបានចំណាយតែទៅលើការតវ៉ាដដែលៗដែលបានលើកឡើងពីមុនៗមករួចមកហើយ។

29. លើសពីនេះទៅទៀត ការចូលរួមដ៏ទូលំទូលាយរបស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណីនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃនីតិវិធីបានគំរាមកំហែងដាក់បន្ទុកដោយអយុត្តិធម៌មកលើជនត្រូវចោទ ដើម្បីឱ្យឆ្លើយតបទៅនឹងគូវិវាទដែលមានចំនួនដ៏ច្រើន។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្រៅពីការលើកឡើងនូវទឡ្ហីករណ៏ដដែលៗ មេធាវីរបស់លោក នួន ជា ត្រូវបានតម្រូវឱ្យវាយតំលៃលើសារណាមុនៗរបស់មេធាវីរបស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណីទាំងបីនិងកញ្ញា សេង ធារី (ខ្លួននាងផ្ទាល់ក៏ជាមេធាវីវិជ្ជាជីវៈដែរ) និង ពិចារណាថាតើត្រូវដាក់សារណាឆ្លើយតបបន្តទៀតឬយ៉ាងណា។ ជាមួយនឹងសក្តានុពលសម្រាប់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរាប់ពាន់ច្បាប់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក គេអាចគ្រាន់តែឆ្ងល់ថាតើមេធាវីការពារនឹងចាត់ចែងដោយរបៀបណា ប្រសិនបើ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបន្តចេញដីកាក្នុងលក្ខណៈជាការអញ្ជើញដោយបើកចំហដ៏ទូលំទូលាយនោះ[47]។

30. ជាទីបញ្ចប់ ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះដោយគ្មានដែនកំណត់បែបនេះនឹងនាំឱ្យមានផលអាក្រក់ក្នុងការដាក់បញ្ចូលឯកសារដែលមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធ និងដែលមានលក្ខណៈអគតិដល់ដំណើរការនីតិវិធីយ៉ាង

(“តាមរយៈមេធាវីការពាររបស់ពួកគេ ការចូលរួមរបស់[ជនរងគ្រោះ]ត្រូវបានផ្នែកការពារជនរងគ្រោះរបស់សាលាក្តីរៀបរាប់ថាជា “ថ្ងៃប្រវត្តិសាស្ត្រនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ”)។

[46] សូមមើលច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មាត្រា ៣៥(គ) ថ្មី ។

[47] សូមមើល ក. ៥ ខាងលើ ។

ខ្លាំង។ នៅឯសវនាការ កញ្ញា សេង ធារី ធ្វើអត្ថាធិប្បាយតែអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់លោក **នួន ជា**[48] ជាជាងការលើកបញ្ហាណាមួយពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ជាពិសេស សារណា របស់កញ្ញាតែមុតងដែលបង្ហាញពីតម្រូវការឲ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ធានាថាការដាក់សារណារបស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណី គឺមានការពាក់ព័ន្ធ និងស្របជាមួយសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ។ ទោះបីជាភាគីរដ្ឋប្បវេណីអាចទទួលបានតួនាទីមានកម្រិតនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីជាក់លាក់របស់ អ.វ.ត.ក ក៏ដោយ វាក៏ត្រូវបានលើកឡើងថាការព្រួយបារម្ភ*ជាចំបង*របស់តុលាការនេះ គឺការផ្តន្ទាទោសផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌមកលើជនត្រូវចោទឲ្យស្របតាមច្បាប់កម្ពុជា[49]។ ជាចុងក្រោយនេះ មេធាវីការពារសូមស្នើថា ទោះជាការលើកឡើងរបស់កញ្ញា សេង ធារី អស់ពីដួងចិត្តក៏ដោយ តែវាបានប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងទៅនឹងការចូលរួមរបស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ន។

V. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

31. សម្រាប់ហេតុផលដែលបានលើកឡើងខាងលើ មេធាវីការពារសូមស្នើឲ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះ (i) ដកសារណារបស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណីចេញពីសំណុំរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក **នួន ជា** និង (ii) បដិសេធរាល់ការចូលរួមពីសំណាក់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីណាមួយទាក់ទងទៅនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន នៅថ្ងៃអនាគត ដោយអនុលោមតាមច្បាប់កម្ពុជា និង វិធានផ្ទៃក្នុង ។

មេធាវីរបស់លោក នួន ជា:

លោក សុន អរុណ p.p លោក Michiel PESTMAN និងលោក Victor LOPPE

[48] ឯកសារ "ក្រោយពីរយៈពេល ៣០ ឆ្នាំ ជនរងគ្រោះនៃរបបខ្មែរក្រហមបានជួបមុខមេដឹកនាំនៅក្នុងតុលាការ" នៅថ្ងៃទី៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ("ប្រសិនបើ **នួន ជា** បដិសេធមិនទទួលខុសត្រូវ តើអ្នកណាជាអ្នកធ្វើឲ្យបាត់បង់ឪពុកម្តាយរបស់ខ្ញុំ និងអ្នកជាទីស្រលាញ់ជាច្រើនរបស់ជនរងគ្រោះដទៃទៀត? [...] អ្វីដែលយើងដឹងនោះគឺថា **នួន ជា** ជាមេដឹកនាំទីពីរ បន្ទាប់ពី ប៉ុល ពត")។

[49] "គោលបំណងនៃការជំនុំជម្រះរឿងក្តី គឺដើម្បីស្វែងរកយុត្តិធម៌ ប្រកាសសាលក្រម និង ដាក់ទណ្ឌកម្ម មិនមានអ្វីទៀតទេ ទោះបីជាអភិចរិយាបទរបស់គោលបំណងដ៏លាក់កំបាំង [...] អាចធ្វើឲ្យអន់ថយនូវបទប្បញ្ញត្តច្បាប់ដើម្បីថ្លឹងថ្លែងបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងជនជាប់ចោទ" Hannah Arendt, រឿងក្តី Eichmann in Jerusalem. របាយការណ៍ស្តីពី Banality of Evil, Epilogue (Penguin Book 1963).

មេធាវីរបស់លោក អៀង សារី:

លោក អាំង ឧត្តម　　　　ណោក Michael KARNAVAS

មេធាវីរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ:

លោក ផាត់ ពៅស៊ាង　　　　កញ្ញា Diana ELLIS QC (ទីប្រឹក្សាច្បាប់)

មេធាវីរបស់លោក ខៀវ សំផន

លោក សាយ បូរី　　　　ណោក Jacques VERÈS